

Bogusław Jeleń

Akademia Rolnicza w Krakowie

SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU AGROTURYSTYKI NA TERENACH WSCHODNICH GMIN PRZYGRANICZNYCH

1. Wstęp

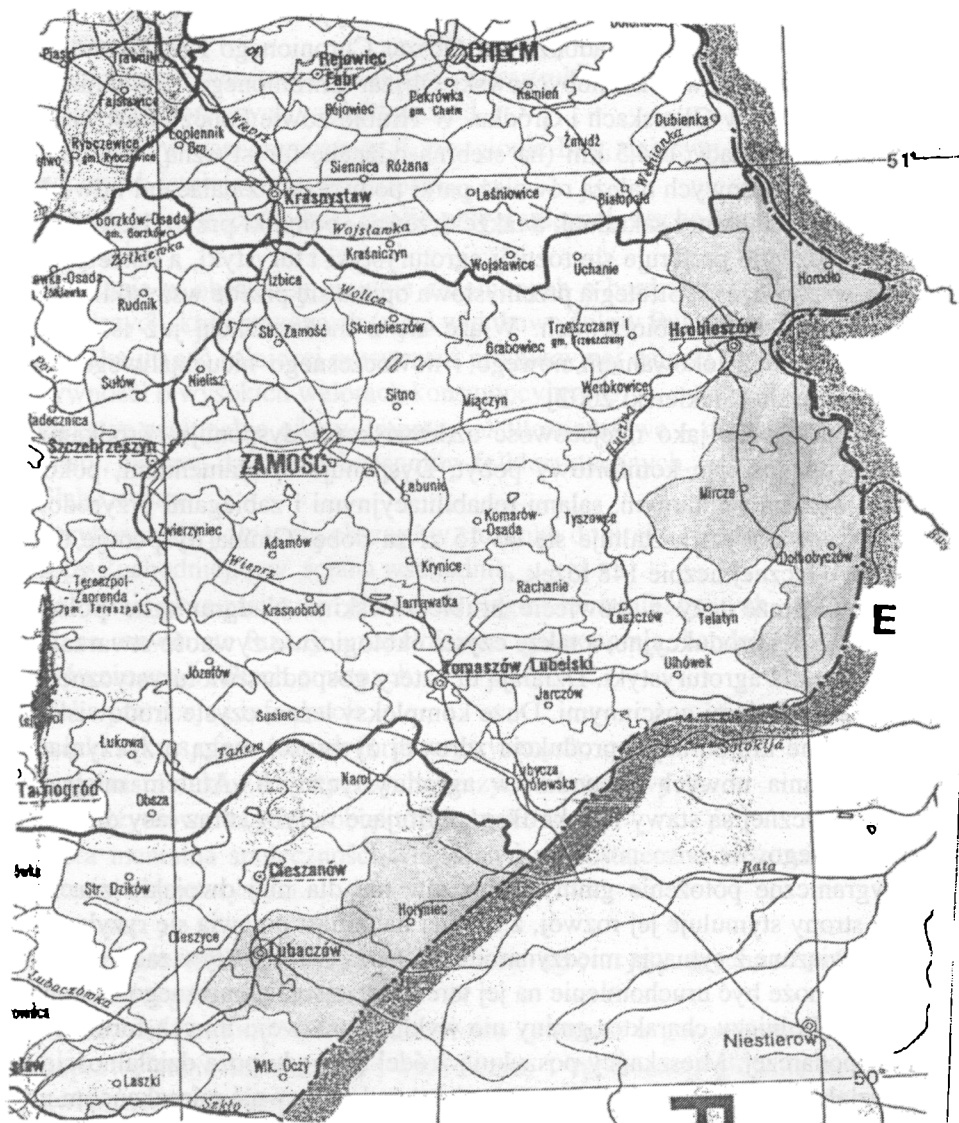
W połowie lat dziewięćdziesiątych na terenach gmin przygranicznych powstały pierwsze gospodarstwa agroturystyczne. Agroturystyka na tych terenach jest bardzo młodą i rozwijającą się formą działalności turystycznej [Żmija 2000]. Tworzona jest na bazie indywidualnych gospodarstw rolnych. Ceny noclegów kształtują się od 10 zł od osoby za dobę, a całodzienne wyżywienie od 25 zł od osoby. Oferta agroturystyczna obejmuje m.in. wygodne zakwaterowanie w pokojach gościnnych lub samodzielnych mieszkaniach, możliwość korzystania z domowych i regionalnych posiłków, zdrową żywność i kozie mleko. Z usług towarzyszących do ciekawych propozycji można zaliczyć np. wspólne ogniska, jazdy konne i rowerowe, wędkowanie, grzybobranie, wycieczki piesze i rowerowe czy też pokazy tradycyjnych prac domowych.

W pracy podjęto próbę przedstawienia atrakcyjności i możliwości rozwoju agroturystyki na wschodnich, przygranicznych terenach gmin leżących w dolinie Bugu. Gminy te znajdują się w granicach Euroregionu Bug. Daje to możliwości ożywienia gospodarczego np. przez obsługę transportu międzynarodowego. Tutaj też przebiega wschodnia granica Unii Europejskiej, która ułatwi przyjazd turystów z krajów Europy Zachodniej. W opracowaniu przedstawiono więc mocne i słabe strony rozwoju agroturystyki w tej części kraju. Zwrócono również uwagę na szanse i zagrożenia związane z tym rozwojem.

2. Analiza wybranych gmin nadgranicznych wschodniej Polski

Gminy przygraniczne: Dołhobyczów, Horodło, Mircze jako gminy wiejskie wchodzi obok gminy miejskiej Hrubieszów w skład powiatu hrubieszowskiego (rys. 1). Powiat hrubieszowski o powierzchni 1269,45 km² zamieszkują 75 344 osoby we-

dług stanu na 2001 rok. Na granicy z Ukrainą zlokalizowane są trzy przejścia graniczne: przejście międzynarodowe Zosin – Ustług na terenie gminy Horodło, przejście o ruchu uproszczonym Uśmier – Waręż na terenie gminy Dołhobyczów i przejście kolejowe Hrubieszów – Izow łączące Śląsk z Ukrainą.

Rys. 1. Wschodnie gminy przygraniczne

Źródło: PPWK Warszawa–Wrocław.

Powiat hrubieszowski jest terenem wybitnie rolniczym, głównym bogactwem jest ziemia: lessy i czarnoziemy zajmujące blisko 2/3 powierzchni. Znakomite gleby i brak przemysłu degradującego środowisko sprzyjają nie tylko produkcji żywności ekologicznej, ale i rozwojowi agroturystyki. Na terenie działa Powiatowe Centrum – Stowarzyszenie Agroturystyki w Hrubieszowie z siedzibą w Horodle, zrzeszające gospodarstwa agroturystyczne. O atrakcyjności turystycznej decydują głównie obszary chronione: Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu, Strzelecki Park Krajobrazowy, Dołhobyczowski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz rezerwat przyrody w Gliniskach i Gródku. W Hrubieszowie kończy trasę szlak turystyki pieszej, liczący 184,5 km (na srebrną odznakę turystyczną). Do cennych obiektów krajobrazowych należą również parki podworskie z pałacami i dworakami oraz zabytki architektury sakralnej, a także drzewa – pomniki przyrody. W ramach kierunków rozwoju preferuje się rozwój agroturystyki i turystyki, a także przemysłu rolno-spożywczego. Strategia przemysłowa opiera się przede wszystkim na małych i średnich przedsiębiorstwach. Wiąże się z modernizacją już istniejących branż, jak również lokowaniem nowego i nowoczesnego nieuciążliwego ekologicznie przemysłu [Siekierski 2002].

Gmina Horyniec jako miejscowość uzdrowiskowa dysponuje ośrodkami zapewniającymi gościom komfortowy pobyt. Dysponuje apartamentami, pokojami z pełnym węzłem sanitarnym, salami rehabilitacyjnymi i zabiegami przyrodolecznictwami. Cena pobytu kształtuje się od 15 zł za dobę. Gmina dysponuje trzema ośrodkami o łącznej liczbie 148 łóżek.

Gmina Mircze leży w powiecie hrubieszowskim. Nadgraniczne położenie oraz możliwości produkcyjne, a także czysta ekologicznie żywność stwarzają doskonałą bazę dla agroturystyki. Działają tu cztery gospodarstwa turystyczne, dysponujące 20 pokojami gościnnymi. Duże kompleksy leśne, czyste środowisko naturalne, piękne krajobrazy i produkcja zdrowej żywności mogą przyczyniać się do powstawania nowych gospodarstw agroturystycznych. Atutem miejscowej oferty turystycznej są stawy i rzeka Bug, obfitujące w ryby, oraz lasy dla zbieraczy runa leśnego.

Przygraniczne położenie gminy Lubaczów ma dla niej dwojakie znaczenie. Z jednej strony stymuluje jej rozwój, z drugiej natomiast pojawia się ryzyko inwestycyjne związane z sytuacją międzynarodową. Dużą szansą aktywizacji gospodarczej gminy może być uruchomienie na jej terenie przejścia granicznego Budomierz – Hruszów. Rolniczy charakter gminy nie wyklucza rozwoju innych form działalności gospodarczej. Mieszkańcy poszukują źródeł dochodu poza działalnością rolniczą. Działania podejmowane w tym kierunku mają zapewnić mieszkańcom miejsca pracy. Kreować je można przez nowe inwestycje, jak również stymulowanie rozwoju drobnej przedsiębiorczości. Do wykorzystania na terenie gminy pozostaje szereg miejsc dobrze wyposażonych w infrastrukturę oraz duża liczba osób obecnie bez pracy, chętnych do przekwalifikowania się [Urban 2005].

3. Możliwości rozwoju agroturystyki

Analiza przeprowadzona na wschodnich, przygranicznych terenach gmin pozwala stwierdzić, że agroturystyka ma szanse i możliwości dalszego rozwoju [Cieplechowicz, Nowosad 2000]. Należy przedstawić mocne i słabe strony tego rozwoju, jak również uwzględnić istniejące przeszkody i zagrożenia.

Mocne strony:

- położenie w transeuropejskim pasie infrastruktury, w kształtujących się korytarzach transportowych wschód-zachód,
- położenie w transgranicznym Euroregionie Bug, dającym możliwości rozwoju w ramach istniejących porozumień,
- położenie w bezpośredniej strefie przygranicznej, wschodniej granicy Unii Europejskiej,
- położenie w obszarach prawnie chronionych o bardzo dużych walorach przyrodniczych, krajobrazowych (ciągi widokowe doliny Bugu) i archeologicznych,
- wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej dającej możliwość produkcji żywności o wysokich walorach konsumpcyjnych,
- ciekawe regionalne oferty, imprezy okolicznościowe – dożynki, jarmarki, odpusty, festyny, działalność zespołów folklorystycznych.

Słabe strony:

- peryferyjność położenia obszaru w stosunku do kraju, regionu oraz krajów Europy Zachodniej, tzw. ściana wschodnia,
- położenie poza zasięgiem głównych ciągów komunikacyjnych,
- słabo rozwinięte funkcje uzupełniające: gastronomia, handel, usługi, skupione głównie w ośrodkach gminnych,
- słaba promocja i informacja,
- wąski zakres oferowanych form turystycznych,
- brak tras, szlaków turystycznych pieszych i rowerowych,
- brak użytkownika wielu obiektów zabytkowych,
- sfera mentalna społeczności wiejskich i niedostateczne zrozumienie szans w rozwoju agroturystyki.

Szanse:

- utworzenie większej liczby gospodarstw agroturystycznych, rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej,
- możliwość produkcji dobrej jakościowo żywności w gospodarstwach,
- poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej, głównie komercyjnej, związanej z obsługą ludności i turystów, handel, rzemiosło, baza gastronomiczno-hotelowa,
- poprawa stanu sanitarnego i estetycznego wsi – atrakcyjność inwestycyjna,
- ograniczenie bezrobocia, w tym także bezrobocia agrarnego,

- renowacja zabytków i wykorzystanie ich jako atrakcji turystycznej, adaptacja zespołów pałacowo-parkowych na potrzeby agroturystyki,
- modernizacja dróg, organizacja szlaków turystycznych,
- opracowanie regionalnego systemu promocji agroturystyki,
- rozwój współpracy transgranicznej.

Zagrożenia:

- niedostatek środków na rozwój infrastruktury i bazy agroturystycznej, brak kapitału inwestycyjnego na wsi, brak tradycji agroturystycznych na wsi,
- słaby stan kwalifikacji zawodowych mieszkańców wsi,
- postępujące zanieczyszczenie środowiska naturalnego i mały rozmiar inwestycji temu zapobiegających,
- mała zasobność finansowa potencjalnych gospodarstw agroturystycznych utrudniająca osiągnięcie odpowiednich wymaganych już standardów,
- znikoma oferta agroturystyczna w okresie zimowym,
- brak wiary w powodzenie przedsięwzięcia, bariery psychospołeczne w środowisku wiejskim,
- brak konkretnych rozstrzygnięć prawnych,
- pogarszanie się stanu bezpieczeństwa turystów.

4. Wnioski

1. W obecnej sytuacji rozwój agroturystyki przebiega powoli z powodu braku odpowiednich uwarunkowań, motywujących rolników do podejmowania tego typu działalności.

2. W agroturystyce należy uwzględniać tendencje i doświadczenia wynikające z podróżowania po kraju i za granicą. Jednocześnie konieczne są działania lokalne wspierające rozwój przedsiębiorczości.

3. Działania promocyjne powinny zachęcać do penetracji tych obszarów, które są rzadziej odwiedzane.

4. Agroturystyka to również duże możliwości edukacyjne społeczeństwa wiejskiego (np. wymiana poglądów, podnoszenie ogólnego poziomu wiedzy). W sferze społecznej należy podejmować działania popularyzatorskie. Istotne jest uświadomienie lokalnej społeczności, że nakłady ponoszone na agroturystykę zwracają się relatywnie szybko.

5. W planach rozwojowych należy wykorzystać położenie geopolityczne tych terenów. Tutaj przebiega wschodnia granica UE, tu też będą otwierane nowe przejścia graniczne. Obszary te leżą również w granicach Euroregionu Bug, co daje możliwość ożywienia gospodarczego, np. przez obsługę transportu międzynarodowego.

Literatura

- Cieplechowicz J., Nowosad J., *Atrakcyjność przygranicznych gmin powiatu hrubieszowskiego dla rozwoju agroturystyki*, [w:] *Turystyka i dziedzictwo kulturowe*, Wydawnictwo WSZiA, Zamość 2000, s. 103-116.
- Siekierski J., *Rolnictwo i wieś polska wobec współczesnych wyzwań rozwojowych i integracyjnych*, Wydawnictwo MWSZE, Tarnów 2002.
- Urban S., *Przeciwdziałanie bezrobociu i rozwój przedsiębiorczości w powiecie wałbrzyskim*, [w:] *Przedsiębiorczość po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, Wydawnictwo AR, Szczecin 2005, s. 317-324.
- Żmija J., *Rozwój obszarów wiejskich zamojszczyzny wobec integracji z Unią Europejską*, I Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Zamość 2000, s. 249-263.

CHANCES AND DANGERS OF DEVELOPMENT OF AGRITOURISM ON EASTERN TERRAINS OF BORDER COMMUNE

Summary

The author presents attractions and abilities of agritourism development in eastern, border territory of communes. These communes are situated at the border of the Bug Euroregion. It makes chances of economic revival e.g. by international transport service. Here is an eastern border of the European Union, which makes arrival for tourists from Western Europe countries easier. The study presents strong and weak sides of agritourism development in this part of the country. The author also presents chances and threats connected with this progress.